

Magyar Jog

Főszerkesztő
TÓTH MIHÁLY

Szerkesztő
SZÉCSÉNYI-NAGY
KRISTÓF

TANULMÁNYOK

BODZÁSI BALÁZS

Feltételes vagy jövőbeli követelések zálogjoggal való biztosítása

549. oldal

**GÁRDOS PÉTER -
NAGY ANDRÁS -
GÁRDOS ISTVÁN**

Fióktelep, külföldi vállalkozás magyarországi fióktelepe és a pénzügyi fióktelep

557. oldal

BAJORFI ÁKOS

Újraéled-e Magyarországon a csendes társaság?

565. oldal

GYOVAI MÁRK

Az önálló bírósági végrehajtó szerepe az adóvégrehajtásban

575. oldal

MÓRÉ SÁNDOR

A nemzetiségek országgyűlési képviseletének egyes kérdései Magyarországon

584. oldal

KOVÁCS ILDIKÓ

Egyes alaptörvényi elvek megjelenése a devizahitelekkel kapcsolatos szabályozás alkotmánybírósági megítélésében

593. oldal

PÉTERVÁRI KINGA

A jogászok elit két útja: a jogalkotás és az egyetem. Az új Ptk. esete

604. oldal

SZEMLE

SÁRKÖZY TAMÁS

Tájékoztató a svájci jogászgyűlésről

611. oldal

10

Hatvankettedik évfolyam
2015. október
549 – 612. oldal

hvgorac

Bajorfi Ákos

Újraéled-e Magyarországon a csendes társaság?

1. Bevezetés

Ahogy a tőke minden formája, úgy a kockázati tőke is keresi azokat a társasági formákat, melyeken keresztül a tőkés védelme és a tőke hasznosulása optimálisan megteremthető. A tőkés védelme körében tipikus elvárás a társasági forma korlátozott felelőssége, amely biztosítja, hogy a tőkés vesztesége a vagyoni betétjénél ne lehessen magasabb. Előfordul, hogy a tőkés nem csupán a tőkét kívánja védeni, hanem hírnevét is, mégpedig úgy, hogy nem kíván a cégjegyzékben tagként megjelenni, hanem anonim módon vesz csak részt a vállalkozás finanszírozásában (pl. háttérben szeretne maradni amíg ki nem derül, sikeres lesz-e a vállalkozás). Ezt a célt természetesen egy kölcsönjogviszonnyal könnyen elérheti, abban az esetben azonban a társaság működésébe a beleszólása csekély. A tőkés ráadásul a befektetett tőkéje után gyakran nem (vagy nem csak) kamatot szeretne, hanem részesedni kíván – akar a vállalkozás eredményéből. Ezen gyakorlati igényre válaszul jelent meg a csendes társasági forma, mely egyes országokban kodifikált formát öltött, míg más országokban kodifikált háttér nélkül, de jogszerűen működő entitásként létezik. És vannak olyan országok, ahol a társasági tagi részvétel anonim módon nem lehetséges.

Magyarország – bár a 20. század elején még a kodifikált csendes társasági szabályokkal rendelkező államok közé tartozott – a rendszerváltás után már az utolsó kategóriába került, mivel a hazai társasági jogot új-játeremtő, a gazdasági társaságokról szóló 1988. évi VI. törvény [Gt. (1988)] a tőkét befektető „anonimitását nem kívánta védelemben részesíteni”.¹ Később a jogalkotó ugyan a jogi korlátokat megszüntette, a hazai bírói gyakorlat azonban továbbra is érvénytelennek tekintette a csendes társaság alapítására irányuló megállapodásokat.²

A jelen tanulmány szerzőjének véleménye, hogy a csendes társasági típusú finanszírozásra Magyarországon is lenne igény, noha az eddigi jogalkotói és bírói gyakorlat ennek hátterét nem igyekezett megteremteni. Mivel a 2014-ben hatályba lépett, a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény [Ptk.] a hazai polgári és társasági jogi kereteket jelentősen megváltoztatta, a szerző álláspontja szerint érdemes kísérletet tenni a csendes társaság újjáélesztésére. A jelen tanulmány célja, hogy az újjáélesztést elősegítendő bemutasson egy olyan példát, ahol a csendes társasági forma főbb sza-

bályait törvényrendezi, valamint egy olyat, ahol a csendes társaság ugyan nem jelenik meg a kodifikált jog szintjén, azonban a gazdasági igényt felismerő joggyakorlat megteremtette e jogintézmény működésének kereteit.

2. A csendes társaság mint mezzanin tőke

Közgazdasági szempontból a csendes társaság az ún. mezzanin finanszírozási eszközök közé sorolható, azaz a csendestárs által juttatott tőke ún. mezzanin tőkeként³ jelenik meg a vállalkozásban. A csendestárs betéte hasonló ugyanis a hosszú távú kölcsönhöz, azonban e betét gyakran alárendelt más hiteleknek, azaz felszámolás esetén a hitelező igénye rangsorban a csendestárs igényét megelőzi. Ez az alárendelés a betétet saját tőke jelleggel ruházza fel.⁴

Azokban az országokban, ahol a csendes társaság alapítása elfogadott finanszírozási mód, ott a kockázati tőke előszeretettel választja ezt a formáját a fejlődésük kezdeti szakaszában járó, innovatív vállalkozások – divatos nevén startupok – részére történő tőkejuttatásra.⁵

3. A csendes társaság Németországban

A csendes társaság (*stille Gesellschaft*) a német jogban egy kodifikált társasági forma, melynek szabályait a jogalkotó a német kereskedelmi törvényben, a *Handelsgesetzbuch*-ban [HGB] helyezte el.⁶ A csendes társaságnak nincsen törvényi definíciója, a HGB §§ 230–236 rendelkezései csak néhány tipikus, illetve a jogalkotó által fontosnak tartott jellemzőt és jogkövetkezményt rögzítenek, melyekből a csendes társaság „tényállási elemei” közvetve kikövetkeztethetők.⁷ A legfontosabb fo-

³ A mezzaninc az olasz középső emelet szóból *cred*, a közgazdasági irodalom a mezzanin tőke alatt a saját tőke és az idegen tőke közötti, ún. hibrid tőkét, mely mindkét finanszírozási forma jellemzőit egyesíti. vö. Frank Golland / Lars Gehlhaar / Klaus Grossmann / Xenia Eickhoff-Kley / Christian Jänisch: *Mezzanine-Kapital*. BB-Beilage Nr. 5 (zu BB 2005, Heft 13)

⁴ *European Private Equity and Venture Capital Association: 2013 European Private Equity Activity: Statistics on Fundraising, Investments & Divestments*. p. 62.

(<http://www.evca.eu/media/142790/2013-European-Private-Equity-Activity.pdf>) (letöltve: 2015. 07. 20.)

⁵ Olyannyira, hogy Németországban a tartományi (azaz állami) kockázati tőkealapok is ezt a finanszírozási módot választják a németországi kis- és középvállalkozások pénzügyi támogatására. Lásd pl. a szászországi *Mittelständische Beteiligungsgesellschaft Sachsen mbH* mintaszerződését: http://www.mbg-sachsen.de/uploads/media/Mustervertrag_Mikromezzaninbeteiligung_01.pdf (letöltve: 2015. 07. 20.)

⁶ A német jogban nincsen egységes társasági jogi törvény: néhány társasági formára vonatkozó rendelkezéseket a HGB tartalmazza, pl. a közkereseti társaság (*OHG*) és a betéti társaság (*KG*) szabályait, míg más társaságtípusokra önálló jogszabályok születtek, pl. a korlátolt felelősségű társaságra (*GmbH*) vagy a részvénytársaságra (*AG*).

⁷ Schmidt, Karsten: § 230 HGB. Rn. 1. In: Schmidt, Karsten: *Münchener Kommentar zum HGB*. 3. Auflage. Verlag C.H. Beck.

¹ Verebics János: *A csendes társaság polgári jogi természetéhez*. *Gazdaság és Jog*, 2013/7–8. 40. o.

² Lásd a 7.2.–7.3. pontokat.

galmi elemeket a § 230 Abs. 1 HGB a következők szerint rögzíti: *Ha valaki csendestársként olyan kereskedelmi iparban [kereskedelmi vállalkozásban⁸], melyet másvalaki üz, vagyoni betéttel vesz részt, a betétet úgy kell teljesítenie, hogy az a kereskedelmi üzlet tulajdonosának vagyonába menjen át.*⁹

A csendes társaságot a jogirodalom egyöntetűen a polgári jogi társaság speciális esetének tartja,¹⁰ még pedig egy ún. belső társaságnak (*Innengesellschaft*), mely kifelé nem jelenik meg, csupán a társasági tagok egymás közötti jogviszonyaként létezik.¹¹ Emiatt e társaság nem rendelkezik sem anyagi jogi, sem eljárásjogi jogképességgel. A jogképesség hiányából következően saját vagyona sem lehet.¹² A csendes társaság nem minősül kereskedelmi társaságnak sem (csupán egy személyegyesítő társaságnak), figyelemmel arra, hogy csak az egyik tagja kereskedő (*Kaufmann*), és csak ő köt kereskedelmi ügyleteket, a másik tagja, a csendestárs (*stiller Gesellschafter*) nem lép fel a kívülvilág felé.¹³

3.1. A csendes társaság létrejöttének feltételei

Mint említésre került, a csendes társaságnak nincsen törvényi definíciója, ám a német jogirodalom szerint öt együttesen teljesítendő kritérium megvalósulása esetén beszélhetünk csendes társaságról:¹⁴

- i. Az egyik szerződő félnek kereskedőnek kell lennie (*Kaufmann*);
- ii. Lennie kell egy csendestársnak (*stiller Gesellschafter*);
- iii. A felek között lennie kell egy közös célra irányuló szerződésnek, azaz társasági szerződésnek;
- iv. A csendestársnak ezen szerződés alapján betétet kell részt vennie a vállalkozásban, anélkül, hogy társasági vagyon jönne létre;
- v. A csendestársnak részesednie kell a vállalkozás nyereségében.

München, 2012 (a továbbiakban: MüKoHGB/Karsten Schmidt HGB § 230)

⁸ A *Handelsgewerbe* magyarra „kereskedelmi ipar”-ként fordítandó, azonban mivel a „kereskedelmi ipar” régies kifejezés, ezért a jelen dolgozatban helyette az érthetőség kedvéért a „kereskedelmi vállalkozás” kifejezés szerepel.

⁹ *Wer sich als stiller Gesellschafter an dem Handelsgewerbe, das ein anderer betreibt, mit einer Vermögenseinlage beteiligt, hat die Einlage so zu leisten, daß sie in das Vermögen des Inhabers des Handelsgeschäfts übergeht.* – § 230 Abs. 1 HGB

¹⁰ Vö. MüKoHGB/Karsten Schmidt HGB § 230 Rn. 4; Schubert, Claudia: § 230 HGB. Rn. 1. In: *Oetker, Hartmut: Kommentar zum Handelsgesetzbuch*. 3. Auflage. Verlag C.H. Beck. München, 2013 (a továbbiakban: Oetker/Schubert HGB § 230)

¹¹ Vö. MüKoHGB/Karsten Schmidt HGB § 230 Rn. 7ff.; Oetker/Schubert HGB § 230 Rn. 17ff.

¹² Vö. MüKoHGB/Karsten Schmidt HGB § 230 Rn. 9; Oetker/Schubert HGB § 230 Rn. 19

¹³ Vö. MüKoHGB/Karsten Schmidt HGB § 230 Rn. 10; Oetker/Schubert HGB § 230 Rn. 2

¹⁴ Vö. MüKoHGB/Karsten Schmidt HGB § 230 Rn. 3

3.1.1. A vállalkozás mint kereskedő fél

Csendes részesedésnek (*stille Beteiligung*) a § 230 Abs. 1 HGB alapján egy olyan kereskedelmi vállalkozásban kell fennállnia, melyet valaki más üz (*an dem Handelsgewerbe, das ein anderer betreibt*). Emiatt kizárólag kereskedő lehet a csendes társaság egyik, még pedig a kifelé megjelenő tagja (*Außengesellschafter*). Kereskedőnek minősülnek a formájuk alapján pl. a kft. (*GmbH*) és az rt. (*AG*), de tevékenysége alapján kereskedőnek minősülhetnek természetes személyek (pl. egyéni vállalkozó) vagy személyegyesítő kereskedelmi társaságok, mint pl. a kkt. (*OHG*), bt. (*KG*).¹⁵

3.1.2. A csendestárs

Csendestárs lényegében bármely harmadik személy lehet, aki jogképes, kivéve magát azt a kereskedelmi vállalkozást, melyben a csendestárs részt vesz.¹⁶ Lehetséges így az is, hogy a kereskedelmi vállalkozás „nem csendes” tagja ezen nyilvános tagi pozíciója mellett csendestársként is megjelenjen.¹⁷

3.1.3. A társasági szerződés

A társasági szerződés a kereskedelmi vállalkozás (aki maga az „üzlet birtokosa”, *Geschäftsinhaber*) és a csendestárs között jön létre. A társasági szerződésben a közös célt és a vagyoni hozzájárulásokat (betéteket) meg kell határozni. Közös cél hiányában társaság nem jöhet létre, így ha a felek érdekei eltérőek, akkor más jogviszonyról, például a nyereségrészesedést biztosító kölcsönről (*partiarisches Darlehen*) van szó.¹⁸ Nincsen formakényszer, a társaság létrejöhet szóban és ráutaló magatartással is.¹⁹

3.1.4. A betét

A csendestársnak valódi betétet (vagyoni hozzájárulást) kell szolgáltatnia a vállalkozás részére. A nem vagyoni hozzájárulás (pl. know-how, szolgáltatásnyújtás stb.) nem minősül betétnek. A betétet a csendestárs közvetlenül a kereskedelmi vállalkozás részére²⁰ nyújtja. (Megjegyzendő, hogy amennyiben nem a kereskedelmi vállalkozás részére, hanem valamely tagja részé-

¹⁵ A kereskedő definícióját a § 1 Abs. 1 HGB adja, mely szerint kereskedő (*Kaufmann*) az, aki kereskedelmi vállalkozást (*Handelsgewerbe*) folytat. A § 1 Abs. 2 HGB értelmében pedig kereskedelmi ipar minden ipar üzése, kivéve, ha a vállalkozás módja vagy terjedelme alapján egy kereskedelmi módon berendezett üzleti üzem nem szükséges.

¹⁶ Vö. MüKoHGB/Karsten Schmidt HGB § 230 Rn. 35

¹⁷ Vö. MüKoHGB/Karsten Schmidt HGB § 230 Rn. 45

¹⁸ BGH, Urteil vom 10.10.1994 – II ZR 32/94 = NJW 1995, 192

¹⁹ Vö. MüKoHGB/Karsten Schmidt HGB § 230 Rn. 36, Rn. 95; Oetker/Schubert HGB § 230 Rn. 46

²⁰ Vö. Oetker/Schubert Rn. 20f.; MüKoHGB/Karsten Schmidt HGB § 230 Rn. 37

re történik a betétnyújtás, akkor nem csendes társaságról, hanem ún. *Unterbeteiligung*ről beszélünk.)

Mint fentebb is jeleztük, a csendes társaság polgári jogi különlegessége, hogy e társasági formának „dologi jogi értelemben vett” vagyona nem lehet²¹, mivel – ellenében a kereskedelmi társaságokkal – a csendes társaság nem jogképes. A „társasági vagyon” kizárólag a kifelé megjelenő tagja, azaz a kereskedelmi vállalkozás tulajdonában áll, mégpedig úgy, hogy a csendestárs a betétjét ezen kifelé megjelenő tag részére ruházza át (ahogyan ezt a § 230 Abs. 1 HGB utolsó mondatrésze rögzíti).

3.1.5. Nyereségrészesedés

Míg nyereségrészesedés nélkül a csendes társaság nem jöhet létre, addig a veszteségben való részesedés kizárható. A nyereségrészesedés akkor állapítható meg, ha a csendestárs bevétele a társaság eredményétől függ. A fix kamatot a jogirodalom csupán kölcsönnek tekinti²², azonban nem tartja kizártnak, hogy egy minimális garantált fix kamat melletti nyereségrészesedésről történő megállapodással csendes társaság jöjjön létre (feltéve, ha a nyereségvárakozások alapján a nyereségrészesedés reális lehetőség).²³

3.2. Speciális szabályok

3.2.1. A tipikus és az atipikus csendes társaság

Bár a HGB meghatározza a csendes társaság főbb szabályait, azok jelentős részétől a felek eltérhetnek, mivel a csendes társaság kialakítása a felek szerződési szabadságába tartozik. Csupán néhány kötelező szabályt ír elő a német jog, pl. nyereségrészesedés, információs jog, rendkívüli felmondási jog stb.²⁴

A tipikus csendes társaságnak a jogirodalom azokat a társaságokat tekintik, melyeket a tagok a HGB főbb szabályai mentén hoztak létre, akkor is, ha a felek néhány diszpozitív szabálytól eltértek.²⁵ Tipikusnak tekinti a jogirodalom a csendes társaságot, amíg a csendestársnak elsősorban csak kötelmi jogai vannak a vállalkozással szemben. Az atipikus csendes társaságnál ezzel szemben a társasági szerződésben a felek erősebb jogokat biztosítanak a csendestársnak, gyakorlatilag társasági jogokkal ruházzák fel a vállalkozás vonatkozásában (pl. ügyvezetőnek nevezik ki), mely során lényegében egy „belső betéti társaság” jön létre, ahol a csendestárs egy „belső kültag”. Atipikus eset az is, ha a vállalkozás egyik tagja a vállalkozásban a „normál” tagi pozíciója mellett csendestársként is részt vesz. A ti-

pikus–atipikus elhatárolásnak elsősorban adójogi jelentősége van, a német jogban ugyanis másként adózik az, aki vállalkozótársnak minősül. (A kötelmi viszonyban álló csendestárs nem minősül vállalkozótársnak.)²⁶

3.2.2. A betét könyvelése a vállalkozásnál

A csendes társaságnak mint tisztán belső társaságnak nincsen könyvvezetési kötelezettsége, azonban a csendestárs által szolgáltatott betétnek a kereskedelmi vállalkozás számviteli szabályok alapján felállított mérlegében meg kell jelennie.²⁷ A tipikus (azaz tisztán kötelmi alapú) csendes társaság esetén e mérlegben a csendestárs részesedése kötelezettségként (*Fremdkapital*) jelenik meg, azaz a csendestársnak lényegében tisztán hitelezői pozíciója van. Ezen az sem változtat, ha társasági szerződés alapján a csendestárs veszteségben is részesedik.²⁸ Valódi saját tőkeként (*Eigenkapital*) akkor jelenhet meg a betét, ha a csendestárs ugyanazon kockázatot viseli a vállalkozás veszteségeivel és felszámolásával kapcsolatban, mint egy kültag.²⁹

3.2.3. Képvisellete a társasági szerződés megkötése során

A csendes társaság alapítása során kérdés, hogy amennyiben a társaságot alapító tagok (a csendestárs, illetve a kereskedelmi vállalkozás) egyike vagy mindkettő kereskedelmi társaság³⁰ vagy (más) jogi személy, a szervezeti képviselőik felhatalmazása kiterjed-e a társasági szerződés megkötésére, azaz jogosultak-e megkötni a társasági szerződést az alapítók legfőbb szerveinek megkérdezése nélkül vagy szükséges-e azok külön jóváhagyása.

Amennyiben a leendő csendestárs közkereseti társaság (*OHG*) vagy betéti társaság (*KG*), akkor a tagok hozzájárulása szükséges, mivel e társaságok képviselőinek képviselheti joga csak a szokásos üzletmenethez tartozó ügyletekre³¹ terjed ki, a csendes társaság alapítása pedig alapvetően nem minősül ilyen ügyletnek.³² Kft. és rt. csendes társasági tagságáról szóló társasági szerződés megkötése azonban az ügyvezető, illetve az

²⁶ Vö. MüKoHGB/Karsten Schmidt HGB § 230 Rn. 75; Oetker/Schubert HGB § 230 Rn. 31. A tipikus csendestársra a német adójog mint kölcsönadóra tekint, így a nyereségrészesedése tőkevédlemnek minősül. Az atipikus csendestárs ellenben vállalkozótárs német adójogi szempontból.

²⁷ Vö. Oetker/Schubert HGB § 230 Rn. 96. A kereskedelmi vállalkozás ugyanis kereskedő (*Kaufmann*), melyek a § 238 Abs. 1 S. 1 HGB alapján könyvvezetésre, a § 242 HGB szerint pedig beszámoló készítésére kötelezettek.

²⁸ Vö. MüKoHGB/Karsten Schmidt HGB § 230 Rn. 170

²⁹ Vö. MüKoHGB/Karsten Schmidt HGB § 230 Rn. 171

³⁰ A német jogban a közkereseti társaság (*OHG*) és a betéti társaság (*KG*) kereskedelmi társaságok, azonban nem minősülnek jogi személynek.

³¹ § 116 HGB

³² Vö. MüKoHGB/Karsten Schmidt HGB § 230 Rn. 107

²¹ Vö. MüKoHGB/Karsten Schmidt HGB § 230 Rn. 9

²² BGH, Urteil vom 09.02.1967 – III ZR 226/64 (LG Stuttgart) (OLG Stuttgart vom 30.12.1963) = BeckRS 1967, 31169557

²³ BGH, Urteil vom 19.09.1951 – II ZR 20/51 = BeckRS 1951, 31203953

²⁴ Vö. MüKoHGB/Karsten Schmidt HGB § 230 Rn. 72

²⁵ Vö. MüKoHGB/Karsten Schmidt HGB § 230 Rn. 74

igazgatóság hatáskörébe esik, így legfőbb szervei hozzájárulásra nincsen szükség.³³

A kereskedelmi vállalkozás mint tag szempontjából a tipikus csendes társaságnál – figyelemmel annak kötetmi jogi jellegére – a jogirodalmi álláspont az, hogy (a részvénytársaság kivételével³⁴) a vezető tisztségviselők képviseleti joga kiterjed a társasági szerződés megkötésére, figyelemmel arra, hogy a vezető tisztségviselő képviseleti joga kifelé korlátlan.³⁵ Ezzel szemben az atipikus csendes társaság alapítása már a vállalkozás tagjainak beleegyezését igényli, hiszen annak során egyfajta „belső betéti társaság” jön létre, ahol a csendestárs egy „belső kültag”.³⁶

3.2.4. Cégjegyzék

A csendes társaság egy belső társaság, mely kifelé nem jelenik meg, ennek megfelelően a csendes társaságot nem jegyzik be a cégjegyzékbe. A vállalkozás cégkivonatán a csendestárs szintén nem jelenik meg.³⁷

3.2.5. Nyereség és veszteség számítása

A vállalkozás köteles minden üzletév végén a nyereséget vagy veszteséget kiszámítani és a csendestársnak a neki jutó nyereséget kiszolgáltatni. A csendestárs a veszteségekben csak az általa befizetett (vagy befizetni vállalt, de még nem teljesített) betéte erejéig osztozik. A csendestárs nem köteles veszteségek esetén a korábban megszerzett nyereséget visszafizetni. Ha a csendestárs vagyoni betéte veszteség folytán csökken, a későbbi nyereséget elsősorban ennek pótlására kell fordítani. Azt a nyereséget, amelyet a csendestárs nem vett ki, ellenkező megállapodás hiányában nem lehet az ő vagyoni betétének növelésére fordítani. (§ 232 HGB)

3.2.6. Információs jogok

A csendestárs a § 233 HGB alapján jogosult arra, hogy a vállalkozás vele az évi mérleget másolatban közölje; jogosult továbbá a mérleg helyességét a könyvek és egyéb iratok alapján megvizsgálni.

³³ Vö. Oetker/Schubert HGB § 230 Rn. 43. Kft. esetében eltérő álláspont is létezik, vö. MüKoHGB/Karsten Schmidt HGB § 230 Rn. 107

³⁴ Részvénytársaság (AG) esetén a kereskedelmi vállalkozás részéről egy csendestárral való szerződéskötés „nyereség részleges elcsatornázására irányuló szerződésnek” (*Teilgewinnabführungsvertrag*) minősül és emiatt § 293 Abs. 1 AktG alapján a közgyűlés hozzájárulását igényli. Vö. MüKoHGB/Karsten Schmidt HGB § 230 Rn. 116

³⁵ Vö. MüKoHGB/Karsten Schmidt HGB § 230 Rn. 111, Rn. 114; Oetker/Schubert HGB § 230 Rn. 41

³⁶ Vö. MüKoHGB/Karsten Schmidt HGB § 230 Rn. 112, Rn. 115

³⁷ Ez alól kivétel az rt. (AG), mert a csendes társaság „nyereség részleges elcsatornázására irányuló szerződésnek” (*Teilgewinnabführungsvertrag*) minősül és emiatt a cégjegyzékben feltüntetendő.

3.2.7. A csendes társaság megszűnése

A csendes társaságot mind a vállalkozás, mind a csendestárs felmondhatja. Ha a felek eltérően nem állapodnak meg, a társasági szerződést felmondani az év végére, legalább hat hónapos felmondási idővel lehet. (§ 132 HGB) Lehet továbbá felbontó feltételhez vagy időtűzéshez kötni a megszűnést. Fontos okból a rendkívüli felmondás is lehetséges (ezt kizárni nem is lehet).³⁸ A csendestárs halála a csendes társaságot nem szünteti meg.³⁹

3.2.8. Felszámolás

A § 236 Abs. 1 HGB rögzíti, hogy ha a vállalkozást felszámolják, a csendestárs vagyoni betétére vonatkozó követelését, mint hitelező érvényesítheti, feltéve, hogy betétje a veszteségből reá jutó hányad összegénél nagyobb. Ha az általa nyújtani vállalt vagyoni betétet még nem teljesítette a vállalkozásnak, a csendestárs köteles azt addig az összegig, amely a veszteségből rá jut, a felszámolási vagyona beszolgáltatni. (§ 236 Abs. 2 HGB)

4. A csendes társaság Ausztriában

A csendes társaság – hasonlóan a német joghoz – az osztrák jogban is egy kodifikált társasági forma, mégpedig az ún. Kereskedelmi Törvénykönyvben (*Unternehmensgesetzbuch*, UGB) (§§ 179 ff. UGB). A csendes társaság Ausztriában is egy nem jogképes belső társaság (*Innengesellschaft*), azaz kifelé nem jelenik meg, csupán a társasági tagok egymás közötti jogviszonyaként léteznek.

A csendes társaságra vonatkozó osztrák társasági jogi szabályozás a némettel gyakorlatilag megegyező, lényegi különbség nincsen.

5. A csendes társaság Svájcban

Németországgal és Ausztriával ellentétben Svájcban nincs kodifikált háttere a csendes társaságnak, ennek ellenére egy létező és alkalmazott jogintézmény. (Bár a 20. század elején felmerült, hogy kodifikálják, a szakértői bizottság akkoriban azon a véleményen volt, hogy ez egy idejétmúlt forma, amely várhatóan el fog tűnni.⁴⁰)

A svájci társasági jogi jogirodalom szerint a csendes társaságot az *affectio societatis*, azaz a közös cél érdekében történő együttműködés különbözteti meg a kölcsöntől, így különösen a nyereségrészesedést biztosító kölcsöntől (*partiarisches Darlehen*).⁴¹

A jelenleg uralkodó álláspont szerint a csendes tár-

³⁸ Vö. MüKoHGB/Karsten Schmidt HGB § 234 Rn. 48

³⁹ § 234 Abs. 2 HGB

⁴⁰ Meier-Hayoz, Arthur – Forstmoser, Peter: *Schweizerisches Gesellschaftsrecht*. § 15. Rn. 4. 8. Auflage. Stämpfli Verlag AG. Berlin, 1998 (a továbbiakban: Meier-Hayoz/Forstmoser, § 15)

⁴¹ Meier-Hayoz/Forstmoser, § 15 Rn. 6

saság az egyszerű társaságnak (*einfache Gesellschaft*), mely lényegében a magyar polgári jogi társaságnak feleltethető meg) egy különös formája. Ebből következően a csendes társaságra vonatkozóan az egyszerű társaság svájci polgári törvénykönyvbeli szabályai (Art. 530 ff. OR) alkalmazandók mindaddig, amíg a csendes társaság speciális karaktere nem igényli speciális szabály alkalmazását.⁴²

5.1. A csendes társaság mint belső társaság

A csendes társaságot a többi társasági formától az határolja el, hogy a csendes társaság kifelé nem lép fel. Külső jogviszonyokban kizárólag a főtag (*Hauptgesellschafter*) jelenik meg. Ő az üzlet egyedüli birtokosa (*Geschäftsinhaber*) és saját nevében, saját számlára tevékenykedik, nem mint a csendes társaság képviselője. Ennek megfelelően a külső jogviszonyokban kizárólag ő válik jogosítottá, illetve kötelezetté. A csendestárs betéte a főtag vagyonába megy át. Míg az egyszerű társaság „vagyoná” a tagok tulajdonközösségébe megy át, addig a csendes társaság „vagyoná”, kizárólag a főtag vagyoná.⁴³

5.2. A csendes társaság célja

A csendes társaság célja rendszerint gazdasági cél, mégpedig az, hogy nyereséget érjen el, melyet a tagok között felosztanak. Amennyiben a csendes társaság célja egy „kereskedőszerűen vezetett ipar üzése” (*nach kaufmännischer Art geführtes Gewerbe betreiben*), akkor a főtagnak be kell magát jegyeztetnie a kereskedelmi jegyzékbe (cégjegyzékbe).⁴⁴ Ezenkívül egyedi ügyletekre is létre lehet hozni alkalmi csendes társaságot (*stille Gelegenheitsgesellschaft*), pl. két magánszemély közös pénzügyi finanszírozással vesz egy járművet, közösen választják ki, de kifelé csak az egyikük lép fel vevőként.⁴⁵

5.3. A társasági kötelezettségért való felelősség

A társasági kötelezettségért kizárólag a főtag a felelős, a csendestárs ezekért nem felel: a csendestárs vagyonához a hitelezőknek nincsen hozzáférése. A hitelezők kizárólag a csendestárs vagyoni betétjét – mely a főtag vagyonába átment – érhetik el.⁴⁶

5.4. A belső jogviszony a csendes társaságban

A csendes társaságon belüli jogviszonyban az egyszerű társaság szabályai alkalmazandók, néhány eltéréssel, mint például:

- i. eltérés, hogy a vagyontárgyakkal kizárólag a főtag rendelkezhet;⁴⁷
- ii. eltérés, hogy a betét – ha a tagok eltérően nem állapodnak meg – a csendestárs veszteségének felső határa;⁴⁸
- iii. megegyező, hogy a csendes társasági döntésekhez – főszabály szerint – egyhangúság szükséges, mindazonáltal e társasági döntések a főtagot kifelé nem korlátozzák (legfeljebb szerződészegés miatt kártérítésre lesz kötelezett);⁴⁹
- iv. a főtag általában eljárhat anélkül, hogy a csendestárs hozzájárulását beszerezné, csupán a rendkívüli (szokásos üzletmeneten kívüli) cselekményekhez szükséges a csendestárs hozzájárulását beszereznie;⁵⁰
- v. a csendestárs (tevékenységbe való) beleszólási joga nem zárható ki, mert az már kölcsönjogviszonyt jelentene;⁵¹
- vi. a jogirodalomban eltérő álláspontok vannak arról, hogy a főtagnak vagy a csendestártnak nagyobb a hatalma a belső jogviszonyban, a többségi álláspont szerint mindkét megoldás elképzelhető.⁵²

5.5. A csendes társaság külső jogviszonyokban

A külső jogviszonyban kizárólag a főtag jelenik meg, azaz e körben az egyszerű társaság szabályai nem alkalmazhatóak. Abban az esetben, ha a csendestárs tagként lép fel, már egyszerű társaságról beszélünk és ugyanolyan korlátlan és egyetemleges felelőssége van, mint az egyszerű társaság tagjának (vö. Art. 544 OR).⁵³ A csendes társaság, azonban nem feltétlenül egy titkos társaság: Önmagában az, hogy harmadik személy tudja, hogy létezik egy társaság, azonban annak csendes tagja kifelé nem lép fel valódi tagként, nem változtatja át a csendes társaságot egyszerű társasággá.⁵⁴

A csendes társaságnak nincsen cégneve, mivel nem is jelenik meg kifelé.

5.6. A csendes társaság létrejötte

A csendes társaságot – hasonlóan az egyszerű társasághoz – nem köti formakényszer, így a felek akár szóban is megegyezhetnek arról, hogy közös célt követnek és a csendes társaság létrejön, amint a lényeges szerződési feltételekről megállapodtak. Ha a csendes társaság célja egy „kereskedőszerűen vezetett ipar üzése” (*nach kaufmännischer Art geführtes Gewerbe betreiben*), ak-

⁴² Meier-Hayoz/Forstmoser, § 15 Rn. 13

⁴³ Meier-Hayoz/Forstmoser, § 15 Rn. 15

⁴⁴ Meier-Hayoz/Forstmoser, § 15 Rn. 22

⁴⁵ Meier-Hayoz/Forstmoser, § 15 Rn. 23

⁴⁶ Meier-Hayoz/Forstmoser, § 15 Rn. 24

⁴⁷ Meier-Hayoz/Forstmoser, § 15 Rn. 26

⁴⁸ Meier-Hayoz/Forstmoser, § 15 Rn. 27

⁴⁹ Meier-Hayoz/Forstmoser, § 15 Rn. 28f.

⁵⁰ Meier-Hayoz/Forstmoser, § 15 Rn. 29, Rn. 31

⁵¹ Meier-Hayoz/Forstmoser, § 15 Rn. 32

⁵² Meier-Hayoz/Forstmoser, § 15 Rn. 30 ff

⁵³ Meier-Hayoz/Forstmoser, § 15 Rn. 39

⁵⁴ Meier-Hayoz/Forstmoser, § 15 Rn. 40

kor a főtagnak be kell magát jegyeztetnie a kereskedelmi jegyzékbe (cégjegyzékbe).⁵⁵

5.7. A csendes társaság megszűnése

A csendes társaság megszűnésére az egyszerű társaság megszűnési szabályai analóg módon alkalmazandók. Mivel a csendes társaságnak nincsen vagyona, ezért végelszámolás nem lehetséges, hanem megszűnéskor csupán egy elszámolási viszony jön létre a felek között. A csendes társaságnak csak kötelmi igénye van, azaz a főtag nem köteles a vállalkozás vagyonát eladni és azt felosztani, hanem a vállalkozást tovább üzemeltetheti.⁵⁶

6. A csendes társaság elhatárolása más jogintézményektől

6.1. A nyereségrészesedést biztosító kölcsön (*partiarisches Darlehen*)

Más nyereségrészesedésre irányuló szerződésektől, például a nyereségrészesedést biztosító kölcsöntől (*partiarisches Darlehen*) a csendes társaságot jogdogmatikai szempontból a közös cél hiánya választja el.⁵⁷ A „közös cél” megítélése meglehetősen nehézkes, ezért az elhatárolás során számos tényezőt szokás figyelembe venni. Ilyen például a hitelbiztosíték megléte vagy hiánya, a szerződési időtartam határozottsága vagy határozatlansága, a tőkét nyújtó részére biztosított információk és kontrolljogok, részvétel az ügyvezetésben stb.⁵⁸ Általánosságban elmondható, hogy minél több társasági jogot biztosít a jogviszony a tőkét nyújtónak, annál inkább megállapítható a csendes társaság létrehozására irányuló szándék. Egy garantált kamat kikötése viszont inkább a kölcsönre irányuló szándékot jelzi. A veszteségben való részesedés a nyereségrészesedést biztosító kölcsön fennállását kizárja, hiszen kölcsön esetén a tőkét – veszteségtől függetlenül – a jogviszony megszűnéskor vissza kell fizetni.⁵⁹

6.2. Bizalmi vagyonkezelés (*Treuhand*)

A bizalmi vagyonkezelés (*Treuhand*) elméleti szempontból erősen különbözik a csendes társaságtól, hiszen míg a vagyonkezelés saját néven, de a kedvezményezett javára történik, addig a csendes társaságnál a vállalkozás saját számlára (saját javára) történik, és a csendes társaságnak csupán kötelmi jogi részesedése áll fenn.⁶⁰

6.3. Alrészesedés (*Unterbeteiligung*)

Csendes társaság esetén a vagyoni betétet a csendes társ közvetlenül a kereskedelmi vállalkozás részére nyújtja. Ezzel szemben *Unterbeteiligung*ről akkor beszélünk, ha nem a kereskedelmi vállalkozás részére, hanem valamely tagja részére történik a betétnyújtás. A részesedés tárgya tehát különböző: csendes társaság esetén a részesedés tárgya maga a vállalkozás, míg *Unterbeteiligung* esetén a részesedés magában a tagi részesedésben áll fenn.⁶¹

7. A csendes társaság Magyarországon

7.1. A csendes társaság jogi szabályozása a rendszerváltásig

A csendes társaság a magyar jogban jelenleg nem kodifikált, ez azonban nem volt mindig így: 1931. december 5. napján hatályba lépett a korlátozott felelősségű társaságról és a csendes társaságokról szóló 1930. évi V. törvénycikk [Kftc.], mely a csendes társaságot speciális társasági formaként ismerte el és szabályozta. A Kftc. az indokolása szerint pótolni kívánta a 1875. évi XXXVII. törvénycikknek, azaz a kereskedelmi törvénynek [Kt.] azt a mulasztását, hogy a gyakorlati életben igen elterjedt és hasznos gazdasági célokra felhasznált csendes társaságot nem részesítette szabályozásban.⁶² Megjegyzendő, hogy a Kt.-be azért nem került bele, mert a törvényt előkészítő Apáthy István azt csupán minősített kölcsönnek tekintette.⁶³ A magyar bírói gyakorlat azonban nem tekintette a törvény hallgatását tilalomnak, hanem elismerte a csendes társaságok létét és kidolgozta annak szabályait.⁶⁴ Ez a bírói gyakorlat tette lehetővé a Kftc. alkotóinak, hogy a csendes társaság szabályozása során a gyakorlatban bevált jogtételekre is támaszkodhassék.⁶⁵

A Kftc. részletes szabályait olvasva a csendes társaságra vonatkozó német, illetve osztrák rendelkezések köszönnek vissza. A Kftc. 115. §-a értelmében *csendes társaság keletkezik, ha valaki (a csendestárs) a nélkül, hogy kifelé tagul jelentkeznék, másnak vállalatában vagyoni betéttel úgy vesz részt, hogy azt a vállalat tulajdonosának rendelkezésére adni köteles. A vállalat ügyletei egyedül a vállalat tulajdonosát jogosítják és*

⁵⁵ Vö. MüKoHGB/Karsten Schmidt HGB vor § 230 Rn. 97f.

⁶² Indokolás „a korlátozott felelősségű társaságról és a csendes társaságról” szóló törvényjavaslathoz. Felsőházi irományok, 1927. XI. kötet. 49. o. Melléklet a 351. számú irományhoz. Általános indokolás. B) A csendes társaság. (elérve a <http://www3.arcanum.hu/onap/honlapon>: 2015.07.20.)

⁶³ Vö. Horváth Attila: *A magyar magánjog történetének alapjai*. Gondolat Kiadó, Budapest, 2006. 451. o.

⁶⁴ Vö. Horváth Attila: *i. m.* 451. o.

⁶⁵ Indokolás „a korlátozott felelősségű társaságról és a csendes társaságról” szóló törvényjavaslathoz. Felsőházi irományok, 1927. XI. kötet. 50. o. Melléklet a 351. számú irományhoz. Általános indokolás. B) A csendes társaság. (elérve a <http://www3.arcanum.hu/onap/honlapon>: 2015.07.20.)

⁵⁵ Meier-Hayoz/Forstmoser, § 15 Rn. 45 f.

⁵⁶ Meier-Hayoz/Forstmoser, § 15 Rn. 47 f.

⁵⁷ Vö. MüKoHGB/Karsten Schmidt HGB § 230 Rn. 54; Oetker/Schubert HGB § 230 Rn. 26. Ugyanez az elhatároló ismérvt Svájcban, vö. Meier-Hayoz/Forstmoser, § 15 Rn. 6

⁵⁸ Vö. MüKoHGB/Karsten Schmidt HGB § 230 Rn. 61ff.; Oetker/Schubert HGB § 230 Rn. 27f.

⁵⁹ Vö. MüKoHGB/Karsten Schmidt HGB § 230 Rn. 60

⁶⁰ Vö. MüKoHGB/Karsten Schmidt HGB § 230 Rn. 69

kötelezik; azokból a csendestársra harmadik személyekkel szemben sem jogok, sem kötelezettségek nem származnak.

A vállalat fogalmát a Kft. nem definiálja: az kereskedő és kereskedelmi társaság is lehet. A csendes társaság a magyar jogban sem volt jogképes, kifelé nem jelent meg, külső jogviszonyban kizárólag a „vállalat tulajdonosa” (azaz maga a kereskedő mint *Geschäftsinhaber*) jelent meg. A külső viszonyokban a vállalat tulajdonosának – mint a vagyon tulajdonosának – a rendelkezési joga korlátlan, de a vagyon felhasználásáért a csendestárs irányában a csendes társaságot létrehozó társasági szerződés alapján felel. A társasági szerződés alakszerűség nélkül volt megköthető.

A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény [Ptk.(1959)] hatályba lépéséhez kapcsolódóan a Polgári Törvénykönyv hatálybalépéséről és végrehajtásáról szóló 1960. évi 11. törvényerejű rendelet [Ptké.(1960)] rendelkezett a felszabadulás előtti polgári jogi tartalmú jogszabályok, illetőleg a felszabadulás előtti jogszabályok polgári jogi tartalmú rendelkezéseinek hatályon kívül helyezéséről, és kizárólag a Ptké.(1960) mellékletében felsorolt jogszabályi rendelkezések maradtak hatályban. E melléklet ugyan rendelkezett a Kft. számos paragrafusa hatályban maradásáról, de a csendes társaságra vonatkozó szabályok nem voltak köztük.⁶⁶

7.2. A csendes társaság alapításának lehetősége rendszerváltás után

A Gt.(1988) megalkotásakor ugyan ötletként felmerült a csendes társaság újraélesztése, azt azonban a jogalkotók elvetették.⁶⁷ 1989. január 1-jei hatállyal módosították a polgári jogi társaság a Ptk.(1959)-beli szabályait, mely új szabályok megtiltották polgári jogi társaság közös gazdasági tevékenység üzletszerű folytatására történő alapítását. Az ezzel ellentétes társasági szerződésekre a Ptk.(1959) semmisséget írt elő.⁶⁸ Ennek következményeként a csendes társaság alapítása lényegében ellehetetlenült.

A Ptk.(1959) újabb módosításával 1993. november 1-jei hatállyal a jogalkotó e kifejezett tilalmat eltörölte és a törvénybe bekerült egy megengedő szabály arra

⁶⁶ Ptké.(1960) 95. § és Melléklet 1. pont. A hatályban maradó részeket végül a Gt.(1988) helyezte hatályon kívül. Vö. Gt.(1988) 331. § b) pont.

⁶⁷ A Gt.(1988) alkotói úgy gondolták, hogy a csendes társaság önálló társasági formaként való megjelenését betéti társaság szabályozása szükségtelenné teszi. – vö. Indokolás a gazdasági társaságokról szóló törvényjavaslathoz. Országgyűlési irományok, 1985. IV. kötet. 75. szám. 21. o. A./ Általános indokolás, III. A. Javaslat jogpolitikai célkitűzései. (elérve a <http://www3.arcanum.hu/onap/honlapon>: 2015.07.20.) Ugyanerre lásd: *Kun Tibor* (szerk.): *Átalakulás, beruházásvédelem, társasági jog*. Láng Kiadó. Budapest, 1989. 242. o.

⁶⁸ *Közös gazdasági tevékenység üzletszerű folytatására polgári jogi társaság nem alapítható, valamint hatósági engedélyhez kötött tevékenység polgári jogi társaság keretében nem folytatható. Az ezzel ellentétes társasági szerződés semmis.* – Ptk.(1959) 568. § (2) bekezdés.

vonatkozóan, hogy gazdálkodó szervezetek polgári jogi társaságot közös gazdasági tevékenység üzletszerű folytatására is alapítsanak. Ezt a rendelkezést azonban a gazdasági társaságokról szóló 1997. évi CXLIIV. törvény [Gt.(1997)] 1998. június 6-i hatállyal hatályon kívül helyezte.⁶⁹ E jogszabályváltozást a bírói gyakorlat úgy értelmezte⁷⁰, hogy ezt követően polgári jogi társaság üzletszerű gazdasági tevékenységre nem hozható létre.⁷¹ Ez az álláspont azért különösen meglepő, mert bár a megengedő szabályt a jogalkotó valóban hatályon kívül helyezte, olyan rendelkezés nem kerül bele a Ptk.(1959)-be, mely kifejezetten tilalmazta volna polgári jogi társaság üzletszerű tevékenység céljára történő alapítását. Nem véletlen, hogy a jogirodalom e döntést kritikával illette, utalva arra az ellentmondásra, hogy ha a bíróság egy hatályon kívül helyezett jogszabály alapján minősít egy jogviszonyt, akkor miért arra hivatkozással nyilvánítja érvénytelennek, hogy nincsen azt megengedő jogszabályi rendelkezés.⁷²

A gazdasági társaságokról szóló 2006. évi IV. törvény előkészítése során a Kodifikációs Bizottság nem kívánt új társasági formákat bevezetni, így a csendes társaság újraéledése ismét elmaradt. A Kodifikációs Bizottság a csendes társaság gondolatának elvetését azzal indokolta, hogy az *alapításának lehetővé tétele [...] összeegyeztethetetlen lenne a cégnyilvánosság elvével.*⁷³

7.3. A „csendes társaság”-szerű megállapodások bírói megítélése a Ptk.(1959) hatálya alatt

A Ptk.(1959) hatálya alatt több bírósági döntés is született olyan megállapodásokkal összefüggésben, me-

⁶⁹ Gt.(1997) 320. § a) pont.

⁷⁰ Szegedi Ítéltábla Pf.III.20.376/2009/4. számon hozott, BDT 2011. 2386 számon közzétett ítélete.

⁷¹ Megjegyzendő, a jogalkotó szándéka valóban arra irányult, hogy megtiltsa a polgári jogi társaság részére az üzletszerű gazdasági tevékenységet: „a jövőben a törvény nem teszi lehetővé, hogy polgári jogi társaság közös gazdasági tevékenységet üzletszerűen folytasson, illetve saját üzleti elnevezést használjon.” T/4745. számú törvényjavaslat a gazdasági társaságokról. A 304–306. §-hoz fűzött indokolás. (<http://www.parlament.hu/iromany/fulltext/04745txt.htm>) (letöltve: 2015.07.20.)

Mindazonáltal egy kötelmi jogi lehetőség eltörlése – a szerződési szabályok diszpozitivitása miatt – még nem jelenti azt, hogy a felek egyezzo akaratlanul ne köthessenek egy nem szabályozott (és kifejezetten nem tiltott) tartalmú megállapodást.

⁷² *Kisfaludi András – Szabó Marianna* (szerk.): *A gazdasági társaságok nagy kézikönyve*. CompLex. Budapest, 2008, 107. szj.

⁷³ IM tájékoztató az új társasági törvény és cégtörvény téziseinek részletes indokairól. II. TÉZISEK AZ ÚJ TÁRSASÁGI TÖRVÉNYHEZ. A 9. tézispontozhoz fűzött indokolás. (Megjelent: Magyar Közlöny 2005/51.) Úgy tűnik a Kodifikációs Bizottság figyelmen kívül hagyta azt, hogy a cégnyilvánosság elve a cégekre vonatkozik, és egy társaság nem szükségszerűen cég, pl. polgári jogi társaság. Ahogy fentebb jeleztük, Németországban sem jelennek meg a csendes társaságok a cégjegyzékben (vö. 3.2.4 pont), holott a német jog is ismeri a cégnyilvánosság (*Firmenöffentlichkeit*) alapelvét (§§ 29, 31 HGB).

lyekben a csendes társasági jelleg megjelent. A bíróságok hol kölcsönszerződésnek, hol polgári jogi társaságnak minősítették az ügyletet: „*ott, ahol a jogviszony domináns elemeként így vagy úgy kimutatható volt a ténylegesen csendes társaságnak minősülő társulási viszony, inkább az érvénytelenség jogkövetkezményét alkalmazta, ott, ahol a kölcsönelem volt domináns, a szerződést a kölcsönbeadó/befektetőnek egyébként kedvezőbb pozíciót teremtő kölcsönszerződésnek fogadta el.*”⁷⁴

A Legfelsőbb Bíróság 1999-ben egy olyan ügyben hozott döntést, melyben a peres felek között szóbeli megállapodás jött létre egy étterem közös üzemeltetéséről, és arról, hogy a felperes egy későbbi időpontban belép az alperes kft.-jébe. A felperes e megállapodás alapján 1992-ben 5 108 000 forintot adott át az alperesnek az étterem üzemeltetésére. A felperes végül nem vált a kft. tagjává, és a társaság utóbb felszámolás alá került. A felperes keresetében 5 108 000 forint tőke és kamatai megfizetésére kérte az alperes kötelezését, kölcsöntartozás címén. Az elsőfokú bíróság a felperes érvelését elfogadta és az alperest mint kölcsönvevőt marasztalta. A Legfelsőbb Bíróság álláspontja szerint azonban a felek szándéka csendestársi jogviszony létesítésére irányult, ám mivel az akkor hatályos jog a csendes társaságot nem ismerte, azt polgári jogi társaságra vonatkozó szerződésnek minősítette. Az üzletszerűség miatt azonban a Legfelsőbb Bíróság döntése szerint e polgári jogi társaságra vonatkozó szerződés semmis volt. *A semmisség jogkövetkezményeként az eredeti állapot helyreállítására nem kerülhet sor, mert a felperes vagyoni betétjét a társasági veszteség felemésztette. Mivel a felek szándéka arra irányult, hogy a felperes mint üzlettárs (csendestárs) részesedjen a nyereségből, ennek ellentételeként vagyoni betétje erejéig a veszteséget is viselnie kellett. Az tehát a felperes üzleti kockázatának körébe tartozott, hogy befektetése nem nyereséget hozott, hanem veszteséget eredményezett.*⁷⁵

A Csongrád Megyei Bíróság egy 2007-ben hozott ítélete⁷⁶ ugyancsak egy – más szerződéssel leplezett – csendes társaságra irányuló szerződés érvénytelenségét állapította meg. A bíróság úgy találta, hogy *a peres felek között a kölcsönszerződésben foglalt megállapodás ténylegesen egy polgári jogi társaság alapítására vonatkozó szerződést takar, amelynek értelmében a felperes a gombatermesztéshez szükséges alapanyag előállításához szükséges fedezetet biztosította, az alperes*

*pedig szakmai tapasztalatával járult hozzá a gazdasági tevékenységhez. A társaság létrejöttének időpontja és a hatályos szabályok alapján azonban kizárt volt, hogy a polgári jogi társaság üzletszerű gazdasági tevékenységet folytathasson, emiatt a bíróság a polgári jogi társaságra vonatkozó szerződést semmisnek minősítette. A Szege-di Ítéletábla ezt a döntést később helybenhagyta.*⁷⁷

A Legfelsőbb Bíróság 2011-ben is hozott a csendes társaság jogintézményével összefüggő határozatot: Ebben az ügyben a felperes 1999-ben 39 868 952 Ft összegű kamatmentes kölcsönt nyújtott alperesnek ingatlanok megvásárlásához. A megállapodásuk azt is tartalmazta, hogy az alperes a megvásárolt területeket értékesítésre, illetve hasznosításra alkalmas állapotba hozza, majd értékesíti, illetve hasznosítja, az így elért eredményt pedig a felek a befektetett tőke arányában osztják el maguk között. Az alperes vállalta a tulajdonába kerülő ingatlanok fenntartási költségeinek finanszírozását is azzal, hogy azt a felek tőkebefektetésként veszik figyelembe. A jogerős ítéletet hozó Győri Ítéletábla álláspontja szerint a felek megállapodása polgári jogi társaság létrehozására irányult, azonban a tevékenységük nem minősíthető üzletszerűnek és emiatt érvénytelennek, mert *ugyan másodlagosan számoltak annak időbeli elhúzódsával, de ugyanolyan, illetve hasonló jellegű tevékenység ismétlődő, rendszeres megvalósítására nem törekedtek.* Így az ítéletábla az elszámolást a polgári jogi társaság szabályai szerint határozta meg.⁷⁸ Az ítéletet felülvizsgáló Legfelsőbb Bíróság álláspontja szerint azonban *a polgári jogi társaság leglényegesebb jellemzői a perbeli megállapodás esetében nem állnak fenn. A megállapodás idején hatályos Ptk. 568. §-ának (1) bekezdése nem tette lehetővé üzletszerű gazdasági tevékenység folytatására polgári jogi társaság létrehozását, márpedig az ingatlan értékesítése hiányában annak hasznosítása ilyen tevékenységnek minősül. A felperes semmiféle együttműködésre nem vállalt kötelezettséget, hanem a megállapodásban írtak szerint arra volt köteles, hogy az alperesnek a megjelölt összegű kamatmentes kölcsönt folyósítsa, konkrétan megjelölt ingatlanok megvásárlásához. A Legfelsőbb Bíróság álláspontja szerint tehát a felperes kamatmentes kölcsönt nyújtott az alperesnek, melynek visszafizetésével kapcsolatban a felek akként állapodtak meg, hogy a felperest kamat helyett azon eredmény arányos része illeti meg, mely a kölcsön felhasználásával az alperes által megvásárolt, majd az alperes által értékesítésre alkalmas állapotba hozott ingatlanok értékesítése, illetve hasznosítása folytán keletkezett. Erre vonatkozóan a Legfelsőbb Bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a pénzhasználat ellenértékére vonatkozó ezen rendelkezés kétség kívül a kölcsönszerződés atipikus eleme, de nem olyan elem, amely kizárná a megállapodás kölcsönszerződés-*

⁷⁴ Verebics: i. m. 44. o.

⁷⁵ Legfelsőbb Bíróság Pfv.VI.23.251/1996. sz. eljárásban hozott, BH 1999. 16. számon és KGD1998. 71 számon is közzétett határozata. Ugyanez az indokolás közel egy évtized múlva is megjelent a Fővárosi Ítéletábla 13.Gf.40.161/2006/6. számon hozott, BDT 2009. 2026. számon közzétett ítéletében, melyet a Legfelsőbb Bíróság Gfv.IX.30.425/2006. eljárásban hozott, BH 2008. 20. számon közzétett döntésében hatályában fenntartott.

⁷⁶ Csongrád Megyei Bíróság 13.P.22.367/2007/29. számon hozott ítélete, melynek indokolásában a bíróság hivatkozott a Legfelsőbb Bíróság BH 1999. 16. számon közzétett határozatára.

⁷⁷ Szege-di Ítéletábla Pf.III.20.376/2009/4. számon hozott, BDT 2011. 2386 számon közzétett ítélete.

⁷⁸ Győri Ítéletábla Gf.IV.20.469/2009/5. számon hozott, BDT 2010. 2359. számon közzétett ítélete.

nek való minősítését. A Legfelsőbb Bíróság a kölcsön-szerződések szabályai alapján állapította meg a felek elszámolási kötelezettségét.⁷⁹

7.4. A csendes társaság jogirodalmi megítélése a Ptk.(1959) hatálya alatt

Szemben a bírói gyakorlattal a jogirodalom már a Ptk.(1959) hatálya alatt felismerte, hogy a „*csendes társaság iránti igény nem szűnt meg*” és a gyakorlatban (ha a bíróság értelmezése szerint nem is jogszerűen) „*létrejöhetnek olyan megállapodások, amelyek lényegüket tekintve csendestársasági viszonyt céloznak meg*”.⁸⁰ Sárközy Tamás a Ptk.(1959) egyik kommentárjában pedig a csendes társaság polgári jogi társaságként való elismerhetősége mellett foglalt állást, hivatkozva arra, hogy „*a pjt. formátlan, a társak személyének kifelé nem kell nyilvánosnak lennie, a csendestárs is szolgáltat vagyoni hozzájárulást*”.⁸¹

7.5. A Ptk. szabályai és a csendes társaság kialakításának lehetősége

2014. március 15. napján hatályba lépett a Ptk., abban azonban nem jelent meg a csendes társaság intézménye. Mindazonáltal a Ptk. a polgári jogi társaság szabályait újrakodifikálta, és ezen új megfogalmazás értelmében *polgári jogi társasági szerződéssel a felek (a tagok) arra vállalnak kötelezettséget, hogy közös céljuk elérése érdekében együttműködnek, a közös cél megvalósításához szükséges vagyoni hozzájárulást teljesítenek, és tevékenységük kockázatát közösen viselik.* (Ptk. 6:498. §)

A Ptk. előterjesztői indokolása rögzíti, hogy a *piacgazdasági viszonyok megkívánják, hogy a gazdasági élet szereplői közötti lazább és szorosabb együttműködés, gazdasági tőke és szakismeretek összegyűjtése jöjhessen létre úgy, hogy önálló szervezet, új jogalany nem keletkezik. A leggyakoribb ilyen szerződés a konzorciumi szerződés, átfogó, fővállalkozási elemeket is tartalmazó komplex beruházási együttműködési szerződés, szindikált hitelezés, eredményfüggő kamatozású kölcsönszerződés. A törvény tudatosan feladja a Ptk. által eredetileg meghatározott tilalmat kereskedelmi tevékenység folytatására. Ugyancsak nem alkalmazza a*

*törvény az üzletszerűséget mint elhatárolási ismérvet, mivel ez már a Ptk. hatálya alatt sem bizonyult alkalmas elhatárolási ismérvnek a polgári jogi társaság és a gazdasági társaságok között. A törvény szerint lehet akár kizárólag gazdasági célra is polgári jogi társasági szerződést kötni.*⁸²

A jogalkotó tehát jóval szabadabb kereteket adott a szerződni kívánó alanyoknak, és a fentebb idézett indokolás kifejezetten elismeri az *eredményfüggő kamatozású kölcsönszerződés* létjogosultságát. Bár a csendes társaság maga nem jelenik meg a kodifikált jogban, eltűntek azok a korlátok, melyekre a bíróságok korábban „csendes társaságszerű” formációk érvénytelensége megállapításakor hivatkoztak. Ennek következtében az írott jogi helyzet hasonlóvá vált a svájci szituációhoz: Törvényi tilalom hiányában immáron nem kizárt, hogy a joggyakorlatban megjelenjen a csendes társaság intézménye.

A fentiek alapján már valójában csak a gazdaság szereplőin és a bíróságokon múlik, hogy újraéled-e Magyarországon a csendes társaság. Az előbbieken, hogy élnek-e szerződési szabadságukkal és – kodifikált háttér nélkül – megkezdik csendes társaságok alapítását, az utóbbiakon pedig, hogy – hasonlóan a 20. század eleji elődjekhez – felül tudnak-e emelkedni a törvényi szabályozás hiányán (valamint eddigi saját gyakorlatukon) és el tudják-e fogadni, hogy a csendes társaság intézményére a gazdasági életben szükség van. Ösztönzésül ismét idézzük a Kftc. alkotóit: *el kell ismernünk a csendes társaságnak különállását és társasviszony természetét azért is, mert a kereskedelmi forgalom felfogása, a legtöbb külföldi törvény és a magyar állandó bírói gyakorlat a csendes társaságban a kölcsöntől lényegesen különböző jogi alakulatot lát; helyesebben észreveszi és szabályozza benne a társasági jelleget. A kereskedelmi forgalom, a külföldi törvények és a magyar bírói gyakorlat is meglátják és elismerik, hogy a csendestárs egyenrangú „társ” a vállalat tulajdonosának, viseli a vállalat kockázatát (itt a főkülönbség a hitelezővel szemben) és társasági tagként működik közre a kikötött hozzájárulás szolgáltatásával a közös cél megvalósításában.*⁸³

⁷⁹ Legfelsőbb Bíróság Gfv.IX.30.386/2010. sz. eljárásban hozott, EBH 2011. 2323. számon közzétett határozata.

⁸⁰ Kisfaludi András – Szabó Marianna (szerk.): i. m. 107. szj. Megjegyzendő azonban, hogy ezen mű elveti a nyereségreszesedést biztosító kölcsön gondolatát, amikor úgy foglal állást, hogy „*kölcsönszerződésből azonban nem származhat olyan kötelezettség, hogy az adós az üzleti tevékenységének eredményéből részesítse a hitelezőt.*”

⁸¹ Sárközy Tamás: Ptk.(1959) 568. §. 2038. o. In: Gellért György (szerk.): *A Polgári Törvénykönyv magyarázata*. 2. kötet. KJK-KERSZÖV, Budapest, 2004.

⁸² T/7971. számú törvényjavaslat a Polgári Törvénykönyvről. A XXIV. Címhez fűzött indokolás 3. pontja. (<http://www.parlament.hu/irom39/07971/07971.pdf>) (letöltve: 2015. 07. 20.)

⁸³ Indokolás „a korlátolt felelősségű társaságról és a csendes társaságról” szóló törvényjavaslatához. Felsőházi irományok, 1927. XI. kötet. 49–50. o. Melléklet a 351. számú irományhoz. Általános indokolás, B) A csendes társaság. (elérve a <http://www3.arcanum.hu/onap/honlapon>: 2015. 07. 20.)